

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Ocak 2024, Cilt: 3, Sayı: 1, ss.16-43

January 2024, Volume: 3, Issue: 1, pp. 16-43

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 25 Eylül 2023 / 25 September 2023

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 21 Kasım 2023 / 21 November 2023

Makalenin Başlığı / Article Title

Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya Geçişte Terör Örgütlerinin Değişen Medya Kullanım Yöntemleri: PKK Örneği

Changing Media Usage Methods Of Terrorist Organizations in The Transition From Traditional Media to New Media: The Case of PKK

Yazar(lar) / Writer(s)

Kürşad Kağan ERGÜN

Atıf Bilgisi / Citation:

Ergün, K.K. (2024). Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya Geçişte Terör Örgütlerinin Değişen Medya Kullanım Yöntemleri: PKK Örneği. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 3(1), ss.16-43, DOI: 10.61314/traddergi.1366092

Ergün, K.K. (2024). Changing Media Usage Methods Of Terrorist Organizations in The Transition From Traditional Media to New Media: The Case of PKK. *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 3(1), pp.16-43, DOI: 10.61314/traddergi.1366092

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı

5387. Cadde No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

GELENEKSEL MEDYADAN YENİ MEDYAYA GEÇİŞTE TERÖR ÖRGÜTLERİNİN DEĞİŞEN MEDYA KULLANIM YÖNTEMLERİ: PKK ÖRNEĞİ

Kürşad Kağan ERGÜN*

ÖZET

Mevcut çalışma ile terör örgütlerinin amaçlarına ulaşma yolunda kullandıkları ve uyguladıkları yöntemler üzerinde, geleneksel medya ve yeni medya araçlarının etkisi karşılaştırmalı olarak incelenerek yeni medya araçlarının terör örgütlerinin yöntemlerinde oluşturduğu değişikliklerin ve bu değişikliklerin terör örgütlerine sağladığı avantajlar ile kamu güvenliği açısından meydana getirdiği tehditlerin ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu kapsamda PKK terör örgütünün kuruluşundan itibaren kullanmakta olduğu geleneksel ve yeni medya araçları araştırılarak söz konusu araçların örgüt stratejisine olan etkileri incelenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda, yeni medya araçlarının örgütsel kapsamda kullanılmasıyla, propaganda, finansal kaynak temini, örgütsel eğitimlerin icrası, planlama ve koordinasyon, eleman temini ve siber terörizm faaliyetlerinin gerçekleşmesinde gizlilik, lojistik, kapsam ve maliyet konularında terör örgütlerinin avantaj kazandıkları anlaşılmaktadır. Örgütlerin kazandığı bu avantajlar sayesinde, örgütün faaliyetlerinin ve mensuplarının tespiti ile önleyicilik anlamında kamu güvenliği alanında güvenlik güçleri açısından yeni zorlukların oluştuğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Geleneksel Medya, Yeni Medya, PKK, Terörizm, Örgütsel Strateji.*

CHANGING MEDIA USAGE METHODS OF TERRORIST ORGANIZATIONS IN THE TRANSITION FROM TRADITIONAL MEDIA TO NEW MEDIA: THE CASE OF PKK

ABSTRACT

With the present study, it is aimed to examine the effects of traditional media and new media tools on the methods used and applied by terrorist organizations in order to reach their goals, and to reveal the changes created by the new media tools in the methods of terrorist organizations and the advantages these changes provide to terrorist organizations and the threats they pose in terms of public security. In this context, the traditional and new media tools that the PKK terrorist organization has been using since its establishment were investigated, and the effects of these tools on the organization's strategy were examined. As a result of the researches, it has been understood that with the use of new media tools, terrorist organizations has gained advantages such as confidentiality, logistics, scope and cost in their propaganda, financial resource provision, execution of organizational trainings, planning, coordination, recruitment of personnel, cyber terrorism activities. It has been understood that these advantages have created new challenges in the field of public security in terms of determination of the activities and members of the organization and prevention.

Key Words: *Traditional Media, New Media, PKK, Terrorism, Organizational Strategy.*

* Doktora Öğrencisi, Polis Akademisi, kkaganern@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4943-7049

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 25 Eylül 2023 / 25 September 2023

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 21 Kasım 2023 / 21 November 2023

GİRİŞ

Ulaşılan her yeni teknolojik gelişme bireyler, toplumlar ve devletler açısından farklı sonuçlar doğurmaktadır. İnternetin icadı ve buna bağlı olarak medya ve iletişim araçlarında yaşanan gelişmeler ile bu gelişmelere bağlı olarak değişen medya algısı ve medya araçları insan hayatı, toplum düzeni ve devlet yönetimi açısından önemli değişikliklere yol açmıştır. Medya algısında ve araçlarında yaşanan bu değişim bireyler ve toplum için gündelik hayatta kullanılacak araçların farklılaşması, habere ulaşma ve haber oluşturma yöntemlerinin gelişmesi niteliği taşımaktadır. Söz konusu değişim devletler açısından ise kamu güvenliği alanında oluşan yeni tehditlerin icrasında veya suçla mücadelede medyanın araç haline dönüşmesi anlamına gelebilmektedir.

Zaman içerisinde yaşanan teknolojik gelişmelerin sonucunda internetin kullanım alanları ve internete erişim sağlanabilen cihazların sayısında önemli artışlar meydana gelmiştir. İnternet kullanımının yaygınlaşarak, internetin cihazlar tarafından da kullanılabilir hale getirilmesiyle birlikte medyanın kullanımı ve medya-birey ilişkisinde meydana gelen radikal değişiklikler neticesinde medyanın kullanımında farklılıklar oluşmuştur. Şöyle ki, teknolojik gelişmelerle internet erişiminin yalnızca bilgisayarlar aracılığıyla sağlanabildiği bir dönemden, cep telefonları, akıllı saatler, akıllı ev cihazları, tabletler gibi farklı kullanım özelliklerine sahip cihazlar vasıtasıyla internete erişimin sağlanabildiği bir döneme gelinmiştir. Geline noktada internete bağlanabilen cihazlara toplumun her kesiminden bireyin ulaşabilmesi karşısında medya araçlarıyla bireylere kitlesele olarak ulaşma zorunluluğunun ve zaman-mekan kısıtlılığının ortadan kalkması gibi nedenler doğrultusunda medya kullanımında sözü edilen farklılıklar gerçekleşmiştir.

Değişen medya algısı habercilik, ticaret, hukuk gibi birçok alanda ve farklı kapsamlarda etkisini göstermektedir. Mevcut çalışmada, medya araçları ve algısında oluşan değişikliğin bir sonucu olarak terör örgütlerinin örgütsel yöntemlerinde yaşanan değişiklikler, söz konusu değişikliklerin kapsamı tartışılarak yeni medya araçlarının örgütler tarafından kullanımının kamu güvenliğine olan olumsuz etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bir başka ifadeyle bu çalışmanın ana hipotezini, yeni medya araçlarının terör örgütlerine belirli konularda örgütsel icra bağlamında gizlilik, maliyet, lojistik ve kapsam açısından avantaj oluşturmaları oluşturmaktadır.

Bu aşamada araştırmanın önemini vurgulamak adına terör örgütlerinin örgütsel faaliyetleri kapsamında medya araçlarını kullanma şekillerine değinilmesi gerekmektedir. Terör örgütleri oluşumları bakımından siyasi amaçları bulunan ve bu amaçlara ulaşmak adına şiddeti veya şiddet kullanma tehdidini araç olarak kullanan gruplardır. Terör örgütlerinin eylemlerini meşrulaştırabilmeleri ve dolayısıyla siyasi taleplerini kabul ettirebilmeleri noktasında kitlelere ulaşabilmeleri önem arz eden bir husustur. Kitlelere ulaşılmasındaki temel hedef ise eylemlerin gerekçelerini duyurarak meşruluk kazanmak veya şiddet içeren yöntemlerini kitlesel ölçekte duyurarak toplumsal baskı oluşturmak şeklindedir. Bu durum karşısında medya terör örgütleri açısından önemli bir araç niteliğindedir. Televizyon, radyo, dergi ve gazete gibi geleneksel medya araçlarını terör örgütleri kitlelere ulaşma hedefinde aktif olarak kullanmaktayken, yeni medyaya geçişte medyada yaşanan dönüşüm terör örgütlerinin medyayı kullanma şeklini genişletmiştir. Yeni medya araçlarının daha geniş kitlelere zaman-mekân kısıtlılığı olmaksızın ve gizli bir şekilde ulaşabilme imkanı sağlaması karşısında terör örgütleri medya araçlarını yalnızca eylemlerini kitlelere duyurma şeklinde değil, aynı zamanda daha kapsamlı propaganda faaliyetleri, psikolojik savaş eylemleri, eleman kazanma, eğitim verme gibi durumlarda da kullanabilmesine olanak sağlamıştır (Işık, 2009; Banyasz, 2018; Tulga, 2020; Nacos, 2002; Bural, 2020; SETA, 2018; Yerlikaya, 2020; Ögün, 2010; Ekizer, 2014).

Bu kapsamda PKK terör örgütünün geleneksel medya ve yeni medya dönemlerinde kullandıkları medya araçları ve yöntemleri karşılaştırmalı incelenerek iki dönem arasındaki farklılıkların örgütün yöntemlerine etkileri ve bu durumun kamu güvenliği açısından ne anlam ifade ettiği hususları araştırılmıştır. Yeni medya araçlarının terör örgütlerine geleneksel medya araçlarından farklı ve yine geleneksel medya araçlarına göre daha kapsamlı olarak psikolojik savaş, veri işleme (örgütün hedeflerine yönelik olarak açık kaynaklardan bilgi temini), para toplama, eleman temini, ağ kurma, bilgi paylaşımı ve eğitim, planlama ve koordinasyon ile propaganda konularında kolaylıklar sağladığı ve böylelikle terörle mücadele alanında yeni zorlukların oluştuğu tezi incelenmiştir.

Bu doğrultuda öncelikle araştırmanın ana olgusunu oluşturan medya, geleneksel medya ve yeni medya kavramları tanımlanacak, akabinde medya araçları vasıtasıyla gerçekleştirilen ve terör örgütleri tarafından kullanılan

propaganda, dezenformasyon, misinformasyon ve manipülasyon araçları ile eleman temini, finans kaynağı temini, planlama, koordinasyon ve eğitim faaliyetlerinin geleneksel medya ve yeni medya dönemlerinde örgütsel açıdan nasıl kullanıldıkları açıklanacaktır. Daha sonra bu kavramlarla ilintili olarak terör ve terörizm kavramları ele alınacak ve bu çalışmanın örneklemini oluşturan PKK terör örgütüne ilişkin temel hususlar ortaya konulacaktır.

Bu bağlamda terör örgütü PKK'nın geleneksel medya ve yeni medya araçlarını nasıl kullandığı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. PKK'nın çeşitli amaçlar için kullandığı medya araçlarına ve materyallere erişimin yürürlükte olan yasalar nedeniyle mümkün olmamasından dolayı konu ile ilgili daha önceden yapılan bilimsel çalışmalar ve açık kaynaklar yoluyla elde edilen dokümanlar bu araştırmada kullanılmıştır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmada ele alınan konunun iletişim ve kamu güvenliği alanlarında farklı ve teknik kavramlar üzerinden incelenecek olması nedeniyle anlamsal bütünlüğün sağlanabilmesi ve konunun iyi anlaşılabilmesi için medya ve terör kavramlarıyla ilintili alt kavramların literatürde nasıl yer aldığı incelenmiştir.

1.1. Medya/Geleneksel Medya/Yeni Medya

İnsan topluluklarının bireysel ve kitlesel olarak etki altına alınması modern devletin inşasından beri önemli bir husus konumundadır. Artan nüfus oranı, yaşam bölgeleri arasındaki mesafelerin artması gibi nedenlerden dolayı siyasi süreçlere doğrudan katılımın mümkün olmaması karşısında, siyasi kararlar ve yöneticiler ülkelerde mevcut olan siyasi yapıların öngördüğü farklı yaklaşımlar içerisinde temsilciler aracılığıyla ve seçim suretiyle gerçekleştirilmektedir. Seçimler sonucunda karar alıcı konuma gelebilmek adına ise siyasi grupların kitleleri ikna etmeleri gerekmektedir. Gerek seçimler kapsamında, gerek hâlihazırda seçimi kazanmış olan siyasi otoritenin meşruiyetini sağlaması kapsamında kitlelerin iknası aşamasında medya önemli bir rol üstlenmektedir.

Medyanın kitlelere toplu erişim sağlayabilme özelliği ve böylelikle fikirleri değiştirme veya fikir aşılama imkânı sunması karşısında medyanın siyasi açıdan önemli rolü oluşmaktadır. Medya bu haliyle siyasi otoriteler nezdinde önem taşımakla birlikte, aynı nedenlerden dolayı siyasi amaçlar

güden farklı gruplar açısından da kritik bir konumdadır. Toplumları ve devletleri etkileyen en önemli sorunlardan bir tanesini oluşturan terör örgütleri de, siyasi bir amaç taşımaları karşısında medyaya önem vermektedirler. Medyanın araç olarak kullanılması suretiyle terör örgütlerinin eylemlerini meşrulaştırabilecekleri gibi, isteklerini kabul ettirebilme noktasında yine medya vasıtasıyla toplum içerisinde korku duygusunu güçlendirebilecekleri göz önüne alındığında medyanın terör örgütleri açısından da oldukça önemli bir konumda olduğu anlaşılmaktadır.

Medya kavramının literatürde farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde iletişim ortamı ve iletişim aracı olarak tanımlanan medya (TDK, 2022), literatürde yer alan bir çalışmada “bilginin bireylere ve topluma aktarılması sürecinde, aktarım sorumluluğuna sahip olan görsel ve işitsel araçlar” olarak tanımlanmıştır (Soydan ve Alpaslan, 2014, s.57). Yabancı kaynaklarda ise kitlelerin iletişiminde kullanılan araçlar bütünü olarak betimlenmiştir (Oxford Dictionary, 2022; Janssen, 2017). Medyanın zaman içerisinde uğradığı dönüşüm ise, “kitap, dergi, gazete, radyo ve televizyonun yer aldığı geleneksel süreç ile yeni enformasyon ve iletişim teknolojilerinin medya unsurları olarak kullanıldığı yeni medya süreci” şeklinde tanımlanmaktadır (Uğur, 2002, ss.94-95). Dijitalleşme yolunda ulaşılan yeni teknolojilerin bir sonucu olarak iletişim araçlarında ve bu araçların kullanımında yaşanan yeniliklerle birlikte medya kavramı geleneksel medya ve yeni medya olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Geleneksel medya, tek yönlü bir iletişim yapısına sahip olan, alıcının içeriğe herhangi bir müdahalede bulunmasının mümkün olmadığı, radyo, televizyon, gazete ve dergi gibi kitle iletişim araçları vasıtasıyla alıcısına ulaştırılan iletişim türü olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2018, s.45).

Yeni medya ise en basit haliyle bilginin dijital formda taşınıp iletilmesi olarak tanımlanmaktadır (Şahin, Şahin, 2016, s.52). Yeni medyanın bir diğer tanımı ise, “gelişen bilgisayar ve internet teknolojilerinin etkisiyle birlikte geleneksel medyanın dijital ortama dönüştürülmesi” şeklindedir (Askeroğlu ve Karakulakoğlu, 2019, s.511).

Bu aşamada yeni medya ve geleneksel medya kavramlarının daha iyi anlaşılabilmesi, böylelikle medya araçlarında oluşan gelişimin terör örgütlerinin stratejilerine etkisinin anlaşılır olarak ortaya konulabilmesi adına yeni medya ve geleneksel medya arasındaki farkların açıklanması önem arz etmektedir.

Literatürde yer alan bir yaklaşıma göre yeni medyayı geleneksel medyadan ayıran unsurlar etkileşimcilik, anındalık, uzamsızlık, kozmopolitlik, zaman aşırılık, ekonomik olma, multimedya özelliği, bireysellik, kitlesellik, profesyonellik gerektirmeme olarak tanımlanmıştır (Tokgöz, 2015, s.399). Bir diğer yaklaşımda ise yeni medyanın özellikleri üç temel özellikle sınırlandırılmıştır. Bu sınırlamaya göre yeni medyanın özellikleri etkileşim, kitlesizleştirme ve eşzamansızlıktır (Geray, 2001, s. 18-19; Cangöz, 2007, s.241).

Yapılan incelemelerde, yeni medyanın etkileşim özelliği ile anlatılmak istenilenin geleneksel medya araçlarından farklı olarak yeni medyada verici taraf ile alıcının karşılıklı olarak iletişim kurabilmesidir. Yeni medya araçlarıyla gerçekleştirilen bilgi ve veri aktarım işlemi sırasında, bilginin ve verinin aktarıldığı kişi veya kişilerde sürece katkıda bulunabilecektir.

Yeni medyanın kitlesizleştirme özelliği ile kastedilen ise geniş kitlelere bilgiyi ve veriyi toplu olarak aktarabilen geleneksel medya araçlarının aksine, yeni medya araçları istenildiğinde her bir alıcı bireyle müstakil olarak iletişim kurma kapasitesine sahip olmasıdır. Yeni medyanın eşzamansızlık özelliği ise alıcılara iletmek istenilen bilgi veya verileri herhangi bir zamanda alabilme olanağı tanyabilmesidir.

1.2. Terör ve Propaganda

Terör suçlarının özünde siyasi amaçlara yönelik eylemleri barındırıyor olması ve bu durumun ülkeler arası ilişkilerde dış politikanın bir aracı olarak kullanılması karşısında terörün uluslararası toplumda kabul gören ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Özellikle küreselleşmenin gelmiş olduğu aşamada terörün giderek artan bir şekilde tüm dünya toplumunu ilgilendiren bir tehdit haline gelmiş olması karşısında, terörle uluslararası alanda etkin bir mücadele yürütülebilmesi adına tüm devletlerin ve devlet dışı aktörlerin üzerinde uzlaştığı bir terör tanımının mevcudiyeti önem arz eden bir husustur.

Terörizmin uluslararası alanda ortak kabul gören bir tanımının olmasına yönelik olarak 1937 yılında Milletler Cemiyeti tarafından *Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi* kapsamında bir girişim yapılmıştır ancak bu sözleşme yürürlüğe girmemiştir. Bu sözleşmenin 1. maddesinde terörizm; “*Bireylerin ya da bireyler grubunun ya da umumi halkın zihninde bir terör hali yaratmak için*

tasarlanmış ya da planlanmış, bir devlete karşı yöneltilen kriminal eylemler” olarak tanımlanmıştır.

Literatürde kabul gören en kapsamlı tanımlardan bir tanesi “kişi, örgüt veya devlet aktörleri tarafından bireysel veya siyasal nedenlerle korkutmak ve endişe yaymak amacıyla tekrarlanan şiddet olayları” şeklindedir (Schmid, 1993). Wardlaw (1989, s.16) ise terörü “bireyler veya gruplar tarafından, yerleşik bir otorite adına ya da bu otoriteye karşı, eylemin esas mağdurlarından çok daha geniş bir hedef kitle üzerinde azami seviyede endişe ve korku yaratmak suretiyle, politik taleplerini kabul ettirmeye yönelik şiddet kullanımı ya da şiddet kullanma tehdidi” olarak tanımlamaktadır. İç hukuğumuzda ise terörizm 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 1. maddesinde tanımlanmıştır. Bu tanım;

“Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir” şeklindedir.

Bu bölümde yapılmış olan farklı tanımlardan da anlaşıldığı üzere terörizmin tanımı, tanımı gerçekleştirenlere göre farklılıklar göstermektedir. Her ne kadar bu tanımlar çeşitli farklılıklar içermekte ise de, terörizmin siyasi amaçlar doğrultusunda şiddetin araç olarak kullanılması eylemi olduğu hususunda genel bir mutabakatın varlığından söz etmek mümkündür.

Tarihi yazılı tarih öncesine kadar gidebilen propaganda, niteliği itibariyle siyaset bilimi ve kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler, iletişim, teoloji, hukuk gibi farklı bilim dalları içerisinde gerek teorik gerek pratik açısından önem arz eden bir olgu niteliğindedir (Taşdemir, 2017, ss. 728-730). Propagandanın kitlelerin ve bireylerin fikir ve davranışlarını etkileme, kitleleri ve bireyleri belirli bir yönde harekete geçirme özelliği nedeniyle tarih boyunca siyasi ve dini liderler, gruplar ve örgütler tarafından araç olarak kullanıldığı görülmektedir (Geçikli, 1999, s.265; Kayabalı ve Arslanoğlu, 1983, s.14; Domenach, 2003, s.15).

Daha sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacak olmakla birlikte, terörün esasında siyasi bir amaca şiddetin araç olarak kullanılması suretiyle ulaşılmak istenmesi olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıklamada da görüldüğü üzere terör esasında siyasi nitelikteki bir istemin şiddet vasıtasıyla kitlelere duyurulması eylemdir. Bu açıdan bakıldığı zaman terörün aslında başlı başına bir propaganda niteliği taşıdığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durum sonucunda terör ve propagandanın iç içe geçmiş ve birbirleriyle sıkı sıkıya bağlantılı olgular olduğu anlaşılmaktadır.

Propaganda, kitlelerin ya da bireylerin eylemleri ile fikirlerini etkileme amacıyla gerçekleştirilen eylem ya da düşünce olarak tanımlanmaktadır (Cantril, 1938, s.217). Bir diğer tanıma göre ise propaganda önemli fikirleri desteklemek ve yaymak anlamındadır (Jowett ve O'Donnell, 2012, s.2). Terör propagandası ise terör örgütleri tarafından yapılan eylemlerin kamuoyunda meşru görüleceği veya örgütün amacına göre toplum içerisinde daha fazla korku ve paniğe yol açacağı bir surete büründürülerek kamuoyuna farklı araçlar vasıtasıyla sunulması olarak tanımlanmıştır (Karaarslan, 2014, s. 319; Fendoğlu, 2017, s.2).

Bu tanımlardan yola çıkarak, propagandanın belirli fikirleri kişiler ile kitleler arasında yaymak, söz konusu fikirlerin kabul görmesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen hareketlerin bütünü olduğunu söylemek mümkün olacaktır. Örgütsel faaliyetlerin kabul görmesi, örgüt ideolojisinin yayılması amacıyla terör örgütleri tarafından propaganda sık sık başvurulan araçlardan bir tanesidir. Terör örgütleri bu kapsamda yasadışı silahlı eylemlerini “direniş hareketi”, “bağımsızlık mücadelesi” ve eylemlerin hedefinde yer alan devlet ve devletin aparatları hakkında “işgalci güçler”, “soykırım suçluları” benzeri tanımlamalar vasıtasıyla oluşturdukları söylemleri kamuoyunda yayarak eylemlerini meşrulaştırma ve eylemin hedefi olan otoriteyi karalama yönünde propaganda faaliyetleri yürütebilecekleri gibi, etkisiz hale getirilen örgüt mensuplarının heykellerini dikmek, bu mensupları söylemsel açıdan kahramanlaştırmak gibi yöntemlerle de propaganda faaliyetleri gerçekleştirebilmektedirler. Bir başka açıdan ise, terör örgütleriyle iştirak halinde hareket eden sivil gruplar da örgütün siyasi hedeflerini ve şiddet içeren eylemlerini manipülasyon, dezenformasyon ve disinformasyon gibi işlemlerden geçirerek kamoyuna farklı sunmak suretiyle propaganda faaliyetleri gerçekleştirebilmektedirler.

Terör örgütleri veya sempaticanları tarafından gerçekleştirilen propaganda faaliyetleri söylemsel nitelikte olduğu gibi silahlı eylem şeklinde de olabilmektedir. Kamuoyu oluşturma adına sembolik öneme sahip mekânlara bombalı saldırı, yol keserek kimlik kontrolü yapmak suretiyle fiili kontrol izlenimi oluşturma gibi eylemler terör örgütlerinin silahlı propaganda faaliyetlerine örnek olarak gösterilebilir niteliktedir.

1.3. Dezenformasyon, Misenformasyon ve Manipülasyon

Dezenformasyon kavramı, TDK sözlüğünde “yanlış veya doğruluğu bulunmayan ve kasıtlı olarak yayılan bilgi; bilgi çarpıtma” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2022). Doktrinde ise “kamuoyu ya da karar alıcı eliti aldatmak için hasmının iletişim sisteminin içine dikkatlice inşa edilmiş yanlış mesajı sızdırmak” olarak tanımlanmıştır (Bittman, 1985, s.49; Allcott ve Gentzkow, 2017, s.6; Fallis, 2015, ss. 401-403).

Verilen tanımlara göre, dezenformasyon ile amaçlanan birtakım verileri kasıtlı olarak yaymak suretiyle kitle üzerinde gerçeğinden farklı bir algı yaratılmasıdır. Bu tanımdan yola çıkarak dezenformasyonun terör örgütleri tarafından gerek eleman kazanma gerek uluslararası destek sağlama amaçlarına yönelik olarak sıklıkla başvurulan bir yöntem olduğu sonucuna ulaşmak mümkün olacaktır.

Misenformasyon, bilginin eksik veya taraflı olarak dağıtılması, yayılması olarak tanımlanmaktadır (Stahl, 2006). Misenformasyonun dezenformasyondan farkı, mevcut olan ve doğru olan bir bilgiye ait verilerin eksik ya da taraflı olarak sunulması suretiyle algı yönetimi yapılması şeklinde tanımlanabilmektedir.

TDK, manipülasyonu “yönlendirme, seçme, ekleme ve çıkarma yoluyla bilgileri değiştirme” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2022). Doktrinde ise manipülasyon “bir kişinin diğerini etki altına alması, bilinçli olarak yönlendirmesi ve isteği dışında davranmaya zorlaması durumu” olarak tanımlanmaktadır (Chapaux-Morelli ve Couderc, 2017, s.8-9).

Özellikle eleman temini noktasında ve uluslararası destek sağlama hususunda terör örgütleri kitlesel ve bireysel manipülasyonu araç olarak kullanmaktadır. Gelişen teknoloji ile birlikte medyanın bulunduğu aşamada manipülasyon sonucu ile etki altına alınabilecek kitlelerin de niteliği ve niceliği değişmiş, bu durumun terör örgütlerinin stratejisine yansımaları da farklı kapsamlarda olmuştur.

1.4. Literatür

Terör ve medya ilişkisi alanında yapılan araştırmalarda, internetin terör örgütleri tarafından propaganda aracı olarak kullanılmasını (Işık, 2009; Banyasz, 2018; Tulga, 2020; Nacos, 2002), DAEŞ terör örgütü tarafından yeni medyanın propaganda aracı olarak kullanılmasını (Karakaş, 2017) ve PKK terör örgütünün yeni medya kapsamında propaganda yöntemlerini (Bural, 2020; SETA, 2018; Yerlikaya, 2020; Ögün, 2010; Ekizer, 2014; Aydınalp, 2019; Toptay, 2019; Kürkçü ve Erendor, 2022) inceleyen çok sayıda çalışmanın bulunduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda terör, medya ve propaganda ilişkisinin analiz edildiği, terör örgütlerinin medya kullanım yöntemlerinin incelendiği, terör örgütlerinin propaganda faaliyetlerinde yeni medya araçlarını nasıl kullandıklarının işlendiği anlaşılmıştır. Terör, medya ve propaganda özelinde olan bu çalışmalarda vaka olarak PKK ve DAEŞ terör örgütlerinin seçildiği, çalışmaların içeriğinde farklı terör örgütlerine de yer verilmekle birlikte analizlerin ağırlıklı olarak bu iki terör örgütü üzerinden gerçekleştirildiği görülmüştür.

Bu çalışmalarda örgütlerin medya kullanım yöntemlerinin kronolojik bir yaklaşımla incelendiği, yani öncelikli olarak örgütlerin geleneksel medya kullanım şekillerinin işlendiği akabinde yeni medya kullanım şekillerine yer verildiği anlaşılmıştır. Bu doğrultuda çalışmalar kapsamında yalnızca terörizm literatüründen değil aynı zamanda medya literatüründen de faydalandığı tespit edilmiştir.

Araştırma konusuna yönelik olarak literatürde medya konusunda yapılan araştırmalarda ise, geleneksel medya ile yeni medya karşılaştırmasını yeni medyanın sunduğu eş zamansızlık ve karşılıklılık bağlamında inceleyen çalışmaların yer aldığı görülmüştür (Aktaş, 2007; Tellan, 2020). Bu çalışmalarda ağırlıklı olarak medyada yaşanan bu dönüşümün medya-toplum, medya-birey, birey-toplum ilişkileri ekseninde analiz edildiği anlaşılmıştır.

2. YÖNTEM

Mevcut çalışmanın sosyal hayat içerisinde yer alan olgulara ilişkin olması ve yorumlayıcı bir yaklaşımla ve konuya ilişkin tespitler yapılmak suretiyle incelenecek olması nedeniyle araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmada ele alınan araştırmanın evrenini terör

örgütleri, örneklemini ise Türkiye'nin kamu güvenliğine yönelik tehdit oluşturan PKK terör örgütü oluşturmaktadır.

PKK'nın aktif olarak faaliyet gösteren bir terör örgütü olması nedeniyle araştırma sırasında gözlem ve görüşme tekniklerinin uygulanması bir sınırlılık olarak görüldüğünden dolayı tercih edilmemiştir. Bu kapsamda araştırma konusuna ilişkin daha önce yapılmış olan çalışmalar taranarak bu çalışmalar sonucunda elde edilen metinler ve dokümanlar, yapılmış olan gözlemler ve betimsel analizler incelenmiş ve temin edilen verilerden yeni bir bütünlük oluşturulmuştur. Kısacası bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden doküman analizi kullanılmıştır.

3. TERÖR ÖRGÜTLERİNİN MEDYA KULLANIMI

Terörizmin siyasi hedeflere yönelik olarak şiddeti araç haline getiren yapısının doğal bir sonucu olarak, terör örgütleri kullandıkları şiddet içeren yöntemleri meşrulaştırmak ve örgütsel hedeflerini gerçekleştirebilmek adına medyayı aktif olarak kullanmaktadırlar (Zanini ve Edwards, 2001 : ss.32-33; Nacos, 2007 : s.15; Seib ve Janbek : s.7). İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin sonucu olarak medya geleneksel ve yeni medya olarak ayrılmış ise de terör örgütleri her ikisini de aktif olarak kullanmaya devam etmektedirler. Bu bölümde terör örgütlerinin yeni medya kullanım stratejileri geleneksel medya ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

3.1. Terör Örgütlerinin Geleneksel Medya Kullanımı

Terör örgütleri amaçlarına yönelik olarak geleneksel medya araçlarından gazete, dergi, bildiriler gibi basılı eserler ile radyo ve televizyonu kullanmaktadırlar. Yapılan araştırmalarda, terör örgütlerinin kişi ve toplumların duyu ve düşüncelerini şekillendirmedeki rolü nedeniyle eleman temininde ve propaganda faaliyetlerinde gazete, dergi ve kitap gibi basılı eserleri kullandıkları, bu medya kullanım şeklini beyin yıkamada kullanılan en etkili araçlardan bir tanesi olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Yazılı ve basılı eserlerde kalıcılığın daha kolay sağlanabiliyor olması, eserlerin dağıtımının gizlilik içerisinde yapılabilmesinin daha kolay görülmesi nedeniyle terör örgütleri faaliyetlerinde yazılı ve basılı geleneksel medya araçlarını tercih ettikleri anlaşılmaktadır (Çeşme, 2005, s.240; Seib, 2008 : ss.74-75).

Her ne kadar yazılı ve basılı medya araçlarıyla yürütülen faaliyetler terör örgütleri açısından önem arz etse de radyo kitleler arasında

yaygınlaşması ile birlikte örgütlerin medya kullanım anlayışına yeni bir nitelik kazandırmıştır. Mesafelerin önemini azaltan ve hedef kitlenin okuma – yazma becerisi anlamında eğitim düzeyine ilişkin gereklilikleri ortadan kaldıran özellikleri nedeniyle radyo kısa süre içerisinde önemli bir örgütsel araç haline gelmiştir (Urlu, 2008, s.91). Terör örgütlerinin radyo yayınlarını kitlelere ulaştırarak eylemlerini meşrulaştırma, propaganda unsurunu kullanarak hem korku ve panik yayma hem mensup temin etme, hem de mevcut mensuplarının morallerini yükseltme aracı olarak kullandıkları görülmektedir (Işık, 2009, s. 65-66).

Televizyonun kullanımının artmasıyla birlikte terör örgütlerinin medya kullanımında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Televizyon uydu bağlantısıyla birlikte küresel ölçekte en önemli iletişim araçlarından birisi haline gelmiş ve terör örgütleri de kendi hedefleri doğrultusunda televizyonu yaygın olarak kullanmaya başlamışlardır (Bailey ve Grimaila, 2006, s.535). Terör örgütleri, gerek kendi kanallarını kurarak bu kanallar üzerinden, gerekse de örgüte sempati duyan kanallar vasıtasıyla, geniş kitlelere propaganda, dezenformasyon, misenformasyon ve manipülasyon içerikli yayınlar yapmak suretiyle, örgüte eleman temin etme, kitleler arasında korku yayma, örgütsel eğitim gerçekleştirme amaçlarıyla televizyonu kullanmaktadırlar (Arıboğan, 2003, s.96).

3.2. Terör Örgütlerinin Yeni Medya Kullanımı

Yeni medya araçlarının gelişmesiyle birlikte, terör örgütleri de örgütsel faaliyetlerinde yeni medya araçlarının kullanımına yer vermeye başlamışlardır. Yeni medya araçlarında geleneksel medya araçlarında mevcut olan kısıtlamaların bulunmaması nedeniyle, yeni medya kullanımı terör örgütleri açısından önem arz etmeye başlamıştır (Işık, 2009, s.21). Weimann'ın da (2006, s.624) belirttiği gibi özellikle son 20 yıllık süreç incelendiğinde, neredeyse tüm terör örgütlerinin internet sitesi kurdukları görülmektedir.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi terör örgütlerinin yeni medya kullanımına yönelik faaliyetlerini propaganda, finansman, eğitim, planlama, yürütme ve siber saldırılar olmak üzere altı grupta değerlendirmiştir (BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi, 2011; BM Terörle Mücadele Uygulama Görev Gücü, 2009). Literatürde yer alan başka bir çalışma ise terör örgütlerinin yeni medya kullanım alanlarını psikolojik savaş, veri işleme (örgütün hedeflerine yönelik olarak açık kaynaklardan

bilgi temini), para toplama, eleman temini ve seferberlik, ağ kurma, bilgi paylaşımı ve eğitim, planlama ve koordinasyon, propaganda olmak üzere sekiz grupta değerlendirmiştir (Weimann, 2004, s.4). Söz konusu çalışmada örgütlerin yeni medyayı seferberlik çağrısında bulunma amacıyla da kullandığından bahsedilmiş olmakla birlikte, yeni medyanın terör örgütü tarafından bu amaçla kullanıldığına ilişkin yeterli verilere ulaşılamamıştır.

Terör örgütleri yeni medya araçlarından interneti ve internetin gelişimiyle oluşan sosyal medya platformlarını örgütsel propagandaların icrası, örgütün finans kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve anonim olarak kaynak temini yapılması, örgütsel eğitimlerin icra edilmesi, örgütün faaliyetlerine yönelik planlamaların gerçekleştirilmesi ve icra edilmesi, örgütün amaçlarıyla bağlantılı olarak siber saldırıların gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılmaktadırlar (Ulrich, 2010, s.174; Işık, 2009, Ekizer, 2014).

Yeni medyayı etkili olarak kullanmasıyla öne çıkan DEAŞ terör örgütünün yüzden fazla internet sitesinden faaliyetlerinde faydalandığı belirtilmiştir (Wainwright, 2018). Sosyal medyayı da aktif olarak kullanan DEAŞ'ın “düşman” olarak nitelendirdiği kişilere, özellikle batılılara ve kendi dini ideolojileri dışında görüşe sahip olanlara karşı gerçekleştirdiği infazları sosyal medyadan yayınlamaktadır (Thompson, 2017). DEAŞ'ın yayınladığı bu içeriklerle korku ve panik yaratmayı, hükümetleri zor durumda bırakmayı, mensuplarına ve sempatanlarına propaganda yapmayı amaçladığı anlaşılmaktadır.

DEAŞ yine sosyal medya üzerinden mensuplarının çocuklara şeker dağıttığı, insanlara yardım ettiği ve hastaneleri ziyaret ettiği iş ve işlemlere ilişkin yapılan video kayıtlarını da paylaşmaktadır (Awan, 2017). Bu paylaşımlarla örgütün sosyal medya aracılığıyla örgütü ve eylemlerini meşrulaştırmaya, farklı kesimlerden destek kazanmaya yönelik olarak propaganda faaliyetleri yürütmektedir. El Kaide'nin ise yine sosyal medya ve video paylaşım platformları aracılığıyla yayınladığı şiddet içeren videolar aracılığıyla bireyleri radikalleştirmeyi, radikalleşen bireyleri de bünyesine katmayı hedeflediği tespit edilmiştir (Bertram, 2016, s.229; Conway, 2005, s.12).

Yeni medya araçlarını etkili olarak kullanan bir diğer terör örgütü Eş Şebab, şiddet içeren eylemlerini canlı yayında, anlatıcı eşliğinde gerçekleştirerek hem propaganda faaliyetleri hem de eylem ile oluşturulan

korku ve panik hissiyatını daha geniş bir kitleye yayarak psikolojik harekât faaliyetleri gerçekleştirmektedir (Sullivan, 2014).

Leşker-i Tayyibe olarak bilinen ve Pakistan odaklı olarak faaliyet gösteren terör örgütü ise yeni medya araçlarını ideolojisi ve amaçları doğrultusunda eğitim videolarını geniş kitlelere ulaştırma, sempatanlarını eylemlerde bulunmaya ikna etme, farklı kişi ve topluluklardan internet tabanlı ödeme yöntemleriyle finansal kaynak temin etme hedeflerine yönelik olarak kullandığı görülmektedir (EFSAS, 2020, s.15).

Verilen örneklerin de gösterdiği üzere ideolojileri, amaçları ve yöntemleri farklı olsa da terör örgütleri yeni medya araçlarının sağladığı avantajları benzer şekillerde kullanmaktadırlar. Bu nedenle terörle mücadele kapsamında ulusal veya uluslararası düzeyde gerçekleştirilen faaliyetlerde terör örgütlerinin yeni medya kullanımına ilişkin detaylı çalışmalar yapılması gerekmektedir.

4. PKK TERÖR ÖRGÜTÜNÜN MEDYA KULLANIMI

Terör örgütlerinin geleneksel medyayı ve yeni medyayı kullanma çeşitleri özetlenmiş olmakla birlikte, bu çalışmanın ana odak noktası olan yeni medya araçlarının terör örgütü stratejilerine olan etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için, bu durumun bir örnek üzerinden somutlaştırılması gerekmektedir. Açıklanan bu neden doğrultusunda seçilen PKK terör örgütünün geleneksel medya ve yeni medya araçlarıyla olan ilişkisi bu başlık altında analiz edilmiştir.

4.1. PKK Terör Örgütü

PKK, Abdullah Öcalan tarafından Türkiye'nin doğusu ile güneydoğusunu, Irak'ın kuzeyini, İran'ın kuzeybatısını, Suriye'nin kuzeydoğusunu oluşturan alana hakim olma amacıyla 27 Kasım 1978'de Diyarbakır'ın Lice ilçesinde kurulan, şiddeti araç olarak kullanan ve ideolojisi Marksizm-Leninizm, Maoculuk, Apoculuk, Kürt milliyetçiliği ve demokratik konfederalizm arasında değişen terör örgütüdür (Özcan, 2002, s.107; Urosevich, 2006, s.53; İnanç ve Polat, 1999, s.4; Şehirli, 2000, s.286).

PKK terör örgütü kurulduğu günden itibaren, kuruluş amacına yönelik olarak şiddeti farklı boyutlarda araç edinmiş ve bunun dışında farklı yöntem ve stratejiler kullanmıştır. Genel itibarıyla yapılan incelemede ise iletişim

araçlarının örgütün stratejisinde önemli bir yer edindiği görülmektedir (Işık, 2009, s.60).

4.2. Örgütsel Strateji Bağlamında Geleneksel Medya Kullanımı

PKK terör örgütü geleneksel medya döneminde eleman temin etmek, gerçekleştirdiği eylemleri meşrulaştırmak ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni siyasi alanda zor durumda bırakmak amacıyla gazete, dergi, radyo ve televizyon yayınlarını kullandığı görülmektedir (Işık, 2009, s.60). Örgütün bu kapsamda farklı niteliğe ve içeriğe sahip yayınları doğrudan ve dolaylı olarak oluşturup takipçilerine ve uluslararası kamuoyuna sunduğu anlaşılmaktadır.

Örgüt tarafından üretilen yazılı yayınlar incelendiğinde, örgütün yurtiçi ve yurtdışında dolaylı yoldan yasal olarak çıkarttığı ve doğrudan yasadışı olarak çıkarttığı dergi, gazete ve kitapların bulunduğu görülmektedir. PKK terör örgütünün yazılı yayınların basımına, kuruluşundan bir sene sonra, 1979 yılında Almanya'da aylık olarak yayınlanmaya başlayan “Serxwebun”³ dergisiyle başladığı anlaşılmaktadır (Işık, 2009, s.63). Bu aşamada örgütün geleneksel medya kullanım düzeyinin daha iyi anlaşılabilmesi adına belirtilmesi gereken bir diğer husus, “Serxwebun” dergisi örgütün resmi propaganda aracı olmakla birlikte, yine örgüt tarafından çıkartılan ve propaganda maksatı olarak yayınlanan “Berxwedan”, “Kürdistan Report” isimli dergi ve gazeteleri de bulunmaktadır (Yıldırımoglu, 2019 : s.80).⁴ Örgütün medya kullanımı yazılı eserler kapsamında değerlendirildiğinde, Türkiye sınırları içerisinde yayın yapan veya Türkiye dışında yayın yapmakla Türkiye’de de dağıtımı olan örgütsel yayınların yasaklanmasını müteakiben isim değiştirerek faaliyetine devam ettiği anlaşılmaktadır (Aykol, 2009).

PKK'nın geleneksel medya döneminde radyo kullanımı incelendiğinde ise, uydu üzerinden yayın yapan çeşitli radyo kanalları oluşturduğu ve Kuzey Irak'ta bulunan radyo istasyonları vasıtasıyla da kitlelere ulaşmaya yönelik faaliyetler yürüttüğü anlaşılmaktadır (Demirkıran, 2001, s.384).⁵ Örgüt radyo vasıtasıyla kendi propagandasını yaparken, aynı

³ Derginin adı Türkçe'ye “Bağımsızlık” olarak çevrilmiştir.

⁴ Berxwedan kelimesi “Direniş” anlamına gelmektedir.

⁵ PKK terör örgütü tarafından kullanılan radyo kanallarına örnek olarak Roj Radyo, Radyo Denge Mezopotamya, Radyo Nawa gösterilebilir.

zamanda yeni kişilere ulaşmaya çalışmakta ve mevcut mensuplarına moral motivasyon vermeyi amaçlamaktadır (Çeşme, 2005, s.242).

PKK yönetim kadrosu tarafından alınan karar üzerine 1994 yılında İngiltere’de Med TV’nin kurulmasıyla birlikte örgüt, örgütsel faaliyetlerinde televizyon kullanımına başlamıştır. PKK terör örgütünün televizyon vasıtasıyla örgüt içi moral motivasyonu artıracak ve örgüte katılıma yöneltecek nitelikte propaganda faaliyetleri yürütmeyi, örgüt içi haberleşmeyi sağlamayı, dezenformasyon yapmayı, eğitim faaliyetleri gerçekleştirmeyi hedeflediği anlaşılmaktadır (Işık, 2009, ss.68-69). Örgütün bu kapsamda gerçekleştirmiş olduğu yasa dışı eylemleri “zafer” şeklinde söylemleştirek yayınladığı, böylelikle militanlarının motivasyonlarını güçlendirmeye ve sempatanlarının örgüte bağlılığını artırmaya yönelik dezenformasyon, misenformasyon ve manipülasyonlarda bulunduğu görülmüştür. Örgütün ayrıca yabancı hükümet temsilcileri ile STK’ları televizyon yayınlarına dahil etmek suretiyle eylemlerine ve amaçlarına meşrutiyet kazandırmaya çalıştıkları tespit edilmiştir (Işık, 2009 : ss. 68-71).Yazılı eserlerde olduğu gibi, televizyon yayıncılığında da örgütün kullanmakta olduğu kanalın yasaklanmasını müteakiben isim değiştirerek aynı faaliyetlerine devam etme girişiminde bulunduğu görülmektedir (Işık, 2009, ss.68-69).⁶

4.3. Örgütsel Strateji Bağlamında Yeni Medya Kullanımı

PKK terör örgütünün geleneksel medya kullanım şekli ve sıklığı, örgütün medyanın kitleleri etkileme konusundaki gücüne önem verdiğini gösterir niteliktedir. Geleneksel medya araçlarını örgütsel faaliyetler kapsamında aktif olarak kullandığı görülen PKK terör örgütü, yeni medya araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte faaliyetlerinin icrasında yeni medya araçlarını kullanmaya başlamıştır (Ekizer, 2014, s.92).

PKK terör örgütü yeni medya araçlarının örgütsel faaliyetlerde kullanılması kapsamında, faaliyetlerine ilişkin çeşitli yayınların yapıldığı internet siteleri, video paylaşım siteleri, internet radyoları, örgütün faaliyetlerinin paylaşıldığı internet televizyonu kurmuş, örgüt içi iletişimde

⁶ PKK terör örgütü tarafından kullanılan televizyon kanallarına örnek olarak Med TV, CTV, Roj TV, Sterk TV, Medya TV gösterilebilir.

kullanılmak üzere sesli/görüntülü sohbet programları temin etmiştir (Işık, 2009, ss.71-72).⁷

Örgüt internet siteleri, sosyal medya platformları, bloglar, internet tabanlı televizyon yayınları, dergiler ve gazeteler aracılığıyla ideolojisine, eylemlerine ve amaçlarına ilişkin verileri sıklıkla işlemek suretiyle örgüte meşruluk kazandırma gayesiyle *propaganda faaliyetleri* gerçekleştirmektedir (Ekizer, 2014, s.94). Söz konusu propaganda faaliyetlerinin icrasında dezenformasyon, misenformasyon ve manipülasyon araçlarını kullanarak eylemlerine ilişkin gerçek dışı veriler yayınlarak halk arasında korku ve panik oluşturarak siyasi iradeyi baskı altına almayı hedefleyerek psikolojik savaş yürüttüğü, yine benzer nitelikteki gerçek dışı veriler ile ideoloji ve amaçlarına yönelik kurgusal söylemler vasıtasıyla elemanı emini gerçekleştirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır (Çeşme, 2011, ss.176-192; Bural, 2021, s.100).

Benzer şekilde, internet tabanlı iletişim araçları, iletişime olanak sağlayan sosyal medya platformları ve internet bağlantısını kullanan oyunların oyun içi sohbet özelliklerini kullanmak vasıtasıyla *örgütsel iletişim* sağlanmakta, örgütsel eylemlere yönelik haberleşmeyi gizlilik içerisinde yapabilmektedir (Ekizer, 2014, s.94). Böylelikle örgütün eylemlerine ve genel iş ve işleyişine ilişkin olarak *planlama ve koordinasyon faaliyetleri* etkin bir şekilde ve gizlice icra edilebilmektedir.

Yeni medya araçlarının sağladığı gizlilik avantajının yanı sıra, eşzamansızlık, etkileşim ve kitlesizleştirme özelliklerinden faydalanan örgütün, sempatizanlarına ve mevcut mensuplarına yönelik olarak devletin takibi altında olma riski bulunmaksızın *eğitim faaliyetleri* gerçekleştirdiği görülmektedir (Kürkçü ve Erendor, 2022, s.385). Gizliliğin sağladığı durumun doğal bir sonucu olarak örgüt sempatizanlarının yeni medya döneminde örgütsel eğitime katılım oranında geleneksel medya dönemine oranla artışın olacağını söylemek mümkündür.

Yeni medya araçlarının PKK terör örgütü tarafından bir diğer kullanıma şekli ise *istihbarat toplama* faaliyetlerine ilişkindir. Yeni medya araçlarının zaman-mekân farkı aranmaksızın toplumun her kesiminden kişi

⁷ PKK'nın ilk video paylaşım sitesi : www.kurdtube.com
PKK'nın ilk internet radyosu: Radyo X-Denge Azadi
PKK'nın ilk internet televizyonu: Gerilla TV
PKK tarafından kullanıldığı tespit edilen sohbet programı : Paltalk

veya grupların bilgi paylaşmasına olanak veren özellikleri nedeniyle terör örgütü ihtiyaç duyduğu konum-kişisel özellikler-konumda bulunan kişi sayıları gibi birtakım verileri saha çalışması ihtiyacı olmaksızın ve gizlilik içerisinde yeni medya araçlarından temin edebilmektedir (Kürkçü ve Erendor, 2022, s.389).

Örgütün var olma ve böylelikle faaliyetlerine devam edebilmesi yolunda en önemli ihtiyaçlarından bir tanesini de *finansal kaynak* ihtiyacı oluşturmaktadır. PKK terör örgütünün finans kaynaklarının tespitine yönelik olarak yapılan çalışmalar sonucunda oluşturulan ulusal ve uluslararası ölçekli raporlarda, örgütün kaynak sağlama adına uyuşturucu madde, kaçak eşya, silah ticareti ve göçmen kaçakçılığı yaptığı hususu vurgulanmıştır.⁸ Her ne kadar örgüt bahsedilen yöntemle kendisini finanse edebilmekte ise de suç unsuru oluşturan bu eylemlere karşı yapılan operasyonlar örgütün finans kaynağı oluşturmamasını sekteye uğratmaktadır. Yeni medya araçlarının kullanıma girmesiyle birlikte PKK, internet üzerinden gizliliği sağlayarak gerek bireylerden gerekse sempaticilerden gruplardan ihtiyaç duyduğu finans kaynağını yakalanma ve finansal kaynağını yakalatma riski olmaksızın temin edebilme olanağına sahip olmuştur (BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi, 2011, s.20; Weimann, 2006, s.8; FATF, 2004, s.22).

PKK'nın yeni medya kullanımını kapsamında incelenmesi gereken son faaliyet ise örgütün *ağ kurmaya (networking) yönelik faaliyetleridir*. Yeni medya araçlarının sağladığı kolaylıkların doğal bir sonucu olarak örgüt, yurtiçi ve yurtdışında bulunan etki alanına sahip kişi veya kuruluşlara, siyasetçilere, yabancı devlet yetkililerine kolaylıkla ulaşabilme imkanına sahip olmuşlardır. SETA tarafından yayınlanan “Avrupa’da PKK Yapılanması” adlı kapsamlı çalışmada, PKK'nın terör örgütü olarak kabul edildiği ülkelerde dahi örgütün çeşitli paravan kuruluşları aracılığıyla sosyal medya propagandası yaparak bu ülkelerde siyasi ve sosyal etkinlikler kazandığı vurgulanmıştır (Bayraklı, Yalçın ve Yeşiltaş, 2019).

PKK terör örgütünün bu bölümde anlatılan yeni medya kullanım alanlarını ve şeklini somutlaştırmak adına, örgüt tarafından kullanılan yeni

⁸Bu doğrultuda Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Daire Başkanlığı tarafından 2019 yılında hazırlanmış olan “Organize Suçlar ve Terörizmle İlişkisi : PKK Terör Örgütünün Finans Kaynaklarının Tespitine Yönelik Genel Bir Değerlendirme” başlıklı; yine İçişleri Bakanlığı tarafından 2017 yılında hazırlanmış olan “Narkoterörizm ile Mücadele : Uyuşturucu ve PKK/KCK” başlıklı; Avrupa Parlamentosu adına 2012 yılında düzenlenmiş olan “Europe’s Crime – Terror Nexus: Links between terrorists and organized crime groups in the European Union” başlıklı raporlar mevcuttur.

medya araçlarından en kapsamlı olduğu değerlendirilen ve örgütün resmi internet sitesi olarak belirtilen “Hezen Parastine Gele Kurdistan”⁹ isimli internet sitesi incelenmiştir. Bu incelemede örgütün internet sitesi aracılığıyla gerçekleştirmek istediği amaçları ve buna ilişkin yöntemlerine bakılmıştır.

PKK terör örgütü internet sitesi aracılığıyla propaganda, eleman temini, eğitim ve finansal kaynak sağlama faaliyetlerini gerçekleştirdiği görülmektedir. Site içerisinde örgütsel eğitim materyalleri paylaşılarak militanların ve sempatanların eğitimine yönelik faaliyetler gerçekleştirildiği, içeriği özel hazırlanmış makalelerle dezenformasyon, misenformasyon ve manipülasyon tekniklerinin kullanılması vasıtasıyla psikolojik savaş, propaganda ve eleman temini faaliyetlerinin yapıldığı, banka hesap numaraları ve internet tabanlı ödeme metotlarının paylaşarak örgüte finans kaynağı sağlanmasına yönelik girişimlerde bulunduğu anlaşılmaktadır (Kürkçü ve Erendor, 2022, ss.386-388).

İnternet sitesinde Türkçe, Kürtçe, İngilizce, Almanca ve Arapça dil seçeneklerinin bulunduğu, site aracılığıyla örgütün basın açıklamalarını yayınladığı, örgüt liderlerine ve örgüte ait bilgilerin anlatıldığı, örgüt merkez komitesinin genel emirlerinin yayınlandığı, örgüte meşrutiyet kazandırmaya yönelik faaliyetlere yer verildiği, örgütün diğer medya araçlarına erişim linklerinin paylaşıldığı, örgüt mensuplarıyla yapılan röportajlara yer verildiği görülmektedir (Çeliksoy ve Ouma, 2019, s.248).

Söz konusu internet sitesinde 2016 yılında “Türkiye Gençliğini Kürdistan’da Devrimcilik Yapmaya Çağırıyoruz” başlığı ile yayınlanan makalede aşağıdaki çağrı yer almaktadır:

“...bugün Kürdistan’da Kürt halkının yanında yer alınmayacak, ne zaman alınacaktır? Faşizme karşı bugün durulmayacak, ne zaman durulacaktır? Enternasyonalist görevler bugün yerine getirilmeyecek, ne zaman yerine getirilecektir? Evet, Che’nin dile getirdiği gibi: “Sorun, saldırının kurbanına başarı dilemek değil, onun kaderini paylaşmaktır; kişi, zaferde ya da ölümden onunla olmalıdır” sözlerine, sadece sözlerle mi destek sunulacaktır? Bir iki açıklamayla mı yetinilecektir? Bir iki

⁹ Web sitesi adresi : www.hezenparastine.com.tr

Site adının Türkçe çevirisi “Kürdistan Halk Savunma Güçleri” şeklindedir.

gösteriyle mi dayanışmamızı sunmuş olacağız? (Kürkçü ve Erendor, 2022, s.386)”

Yukarıdaki metin analiz edildiğinde, Türkçe yayınlanmış olan ve manipülasyona yönelik dizayn edildiği görülen makale ile örgütün eleman temin etme, ideolojik eğitim verme, kullanılan söylemle örgütü kurbanların yanında duran kahraman bir oluşum olarak ve Türkiye Cumhuriyeti Devletini ise saldırgan devlet konumuna sokarak mevcut militanların ve sempatizanların örgütle duygusal bağını geliştirme, örgütü ve amaçlarını meşrulaştırma amaçlarının güdüldüğü anlaşılmaktadır.

Benzer şekilde PKK'nın gerek kendi internet sitesi gerekse çeşitli sosyal medya araçları vasıtasıyla özellikle 15-25 yaş aralığında olan genç bireyleri bünyesine katmaya çalıştığı tespit edilmiştir (www.hurriyetdailynews.com, 2012). Örgütün özellikle genç bireyleri devşirerek uzun vadede faydalanacağı militanlara sahip olma arayışı içerisinde olduğu değerlendirilmektedir.

PKK tarafından kullanılan internet siteleri ve sosyal medya hesaplarında yapılan örgütsel propaganda unsurları incelendiğinde; PKK'nın tarihi adı altında kısmen fabrikasyon, kısmen bilinçli olarak değiştirilmiş veya çarpıtılmış içeriklerin paylaşıldığı görülmektedir. Örgütün bu içerikler ile örgütü ve eylemlerini meşrulaştırmaya, yeni sempatizanların radikalleştirilmesiyle örgüte eleman kazandırmaya ve mevcut mensuplarının örgütsel bağlarını güçlendirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır (Öğün, 2010, ss.186-187).

Örgütün internet televizyonu olarak tanımlanan Gerilla TV'de örgüt tarafından net olmayan görüntü kalitesi ile örgüt mensuplarının çeşitli silahlarla atış yaparken çekilen videoları sıklıkla paylaşılmaktadır. Bu paylaşımlara ilişkin olarak sayfa yöneticileri tarafından, örgüt mensuplarının “işgalci” olarak nitelendirilen Türkiye Cumhuriyeti Devleti ordusuna ve kolluk güçlerine karşı operasyon gerçekleştirildiği açıklamasıyla dezenformasyon, manipülasyon ve propaganda yapılarak örgüte karşı devlet tarafından gerçekleştirilen operasyonlar sonucunda motivasyonu kırılan militanların ve sempatizanların bağlılığının sağlanması hedeflenmektedir (Öğün, 2010, s.187).

Yine örgüt tarafından kullanılan “heval.org” ve “radyowelat.com” siteleri üzerinden örgüt mensuplarının örgütün kamplarında normal ve

özenilen bir yaşam sürdüğü algısı yaratacak nitelikte video, fotoğraf ve röportajlar yayınlanmaktadır. Bu paylaşımlar ile örgütün eylemleri meşrulaştırılmaya çalışılmakta, ayrıca örgütün yaşam biçimi özendirilmeye çalışılarak eleman temini faaliyeti yürütülmektedir (Öğün, 2010, s.187).

SONUÇ

İnternetin ve bilgi iletişim araçlarının gelişerek yaygınlaşmasıyla birlikte ortaya çıkan yeni medya araçları, terör örgütleri tarafından kullanılan yöntemler anlamında geleneksel medyaya nazaran farklı kullanım alanları ortaya çıkarmıştır. Önceki bölümlerde de vurgulandığı üzere yeni medyayla ortaya çıkan farklı kullanım araçları terör örgütleri açısından çeşitli avantajlar yaratacak niteliktedir.

Gerek PKK örneğinde gerekse doktrinde yapılan incelemelerde de görülmektedir ki, yeni medya araçları geleneksel medya araçlarından farklı olarak terör örgütlerine kolay erişim sağlama, devlet kontrolü dışında kalma, küresel ölçekte kitlelere ulaşabilme, gizliliği sağlanmış iletişim, hızlanmış bilgi alışverişi, düşük maliyet, istihbarat, propaganda ve psikolojik savaş faaliyetleri kapsamında multimedya ürünlerini paylaşma ve erişme ve geleneksel medya araçlarını etkileyebilme kapasitesi şeklinde avantajlar sunmaktadır (Carafano ve Weitz, 2008, s.4).

Yeni medya araçlarının terör örgütlerinin stratejilerine olan etkisi genel bağlamda değerlendirildiğinde ise, yeni medya araçlarında kullanılan teknolojilerin bilginin aktarım hızını artırması nedeniyle örgüt mensuplarının iletişimlerinde kolaylık sağlandığı; yeni medya araçlarının maliyetinin geleneksel medya araçlarına oranla daha düşük olması nedeniyle terör örgütlerinin farklı iletişim teknolojilerine ulaşmasına imkan sağlandığı; yeni medya araçlarının zaman ve mekan kavramlarını ortadan kaldıran niteliği nedeniyle farklı kişi ve grupların sanal ortamda kolaylıkla bir araya gelerek yeni ittifakların oluşmasına, yeni mensupların temin edilmesine, elde edilen bilgilerin daha kolay ve hızlı bir şekilde teyit edilmesine olanak sağlandığı anlaşılmaktadır (Bailey ve Grimaila, 2006, s.529).

Özetle yeni medya araçlarının etkileşim, kitesizleştirme ve eş zamansızlık özellikleri terör örgütlerine iletişim, yeni personel tedariki, propaganda, eğitim, finansal, siyasal ve toplumsal destek sağlama gibi faaliyetlerini anonim kalarak ve devlet müdahalesine maruz kalma riski olmaksızın gerçekleştirme imkânı sağlamıştır (National Strategy for

Combatting Terrorism, 2006; Weimann, 2004). Oluşan bu imkanlar terör örgütlerine yasa dışı faaliyetlerinde daha geniş bir hareket alanı sağlar niteliktedir. Çalışma kapsamında önceki bölümlerde verilen örnekler de göstermektedir ki, PKK terör örgütü geleneksel medya döneminde aynı amaçlara yönelik olarak farklı kişilerce, farklı kanallarla, daha fazla maliyetli olarak, daha dar kapsamda ve yakalanma/müdahale edilme riski altında çalışmalar yapmak zorunda iken, yeni medya döneminde kendisine ait olan internet sitesinde paylaşmış olduğu tek bir makale ile bile aynı amaçlara maliyetsiz, gizlilik içerisinde kalmayı sağlayarak, çok geniş kitlelere ulaşabilmektedir.

Ortaya çıkan bu tablo kamu güvenliği bağlamında değerlendirildiğinde ise, güvenlik güçlerinin yeni medya araçlarının sağladığı kolaylıklardan faydalanarak, stratejilerini söz konusu kolaylıklara göre adapte eden terör örgütlerine karşı mücadele kapsamında geleneksel terörle mücadele yöntemlerinin dışına çıkarak yeni medya araçlarının sağladığı avantajları terör örgütleri aleyhine çevirmelerinin gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Şöyle ki, örgütün farklı alanlarda kullandığı yöntemleri değiştirmesi, daha az insan kaynağı ile hareket etmesi, izlenemez nitelikte iletişim araçları kullanması karşısında terörle mücadele kapsamında geleneksel olarak kullanılan insan istihbaratı, sinyal istihbaratı, teknik araçlarla izleme yöntemleri gibi yöntemlerin etkisi azalmakta olup, örgütün kullandığı yeni yöntemlerin titizlikle analiz edilerek bu yöntemlerle uyumlu terörle mücadele stratejilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, C. (2007). *Yeni medyanın geleneksel medya ile karşılaştırılması*. Medya Üzerine Çalışmalar. İstanbul: Beta Yayınları
- Allcott, H. ve Gentzkow, M. (2017). *Social Media and Fake News in the 2016 Election*. National Bureau of Economic Research.
- Arıboğan, D.Ü. (2003). *Tarihin sonundan barışın sonuna terörizmi anlamak ve anlamlandırmak*. Timaş Yayınları.
- Askeroğlu, E. ve Karakulakoğlu, S. (2019). Geleneksel medyadan yeni medyaya geçiş sürecinde değişen gazetecilik “yurttaş gazeteciliği”: kuşaklar üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1 (7), 508-536.

- Asongu, S., Orim, S., Nting, R. (2019). Terrorism and social media: Global Evidence. *Journal of Global Information Technology Management*, 22 (3), 208-228.
- Awan, I. (2017). Cyber – extremism: ISIS and the power of social media. *Social Science and Public Policy*, 54, 138-149.
- Aydınalp, H. (2019). *Sosyal medyada manipülasyon: PKK tarafından oluşturulan haberler üzerine bir inceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aykol, H. (2009), *Kürt basını 111 yaşında*, *Günlük Gazetesi*, 22-24 Nisan 2009, Erişim tarihi: 09/12/2022, <http://www.gunlukgazetesi.com/haber.asp?haberid=72949>
- Bailey, T.D. ve Grimaila, M.R. (2006). Running the blockade: Information technology, terrorism, and the transformation of Islamic mass culture. *Terrorism and Political Violence*, 18, 523-543.
- Banyasz, P. (2018). Social media and terrorism. *Academic and Applied Research in Military and Public Management Science*, 17 (3), DOI: 10.32565/aarms.2018.3.3.
- Bayraklı, E., Yalçın, H.B. ve Yeşiltaş, E. (2019). *Avrupa’da PKK Yapılanması*. SETAV.
- Bertram, L. (2016). “Terrorism, the internet and the social media advantage: Exploring how terrorist organizations exploit aspects of the internet, social media and how these same platforms could be used to counter – violent extremism”, *Journal For Deradicalization*, (7), 225-252
- Birleşmiş Milletler Terörle Mücadele Uygulama Görev Gücü, Countering the use of Internet for terrorist purposes, 2009.
- Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, The use of the internet for terrorist purposes, 2011.
- Bittman, L.(1985). *The KGB and Soviet disinformation: An insider’s view*. Pergamon Pr.
- Bural, E.B. (2020). *PKK terör örgütü propagandası*. Erişim tarihi: 26 Eylül 2023. <https://www.teram.org/Icerik/pkk-terror-orgutu-propagandasi-63>
- Bural, E.B. (2021). *Sosyal medya istihbaratı açık kaynak istihbaratında yeni bir boyut*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Cangöz, İ. (2007). Yeni iletişim teknolojileri ve yeni medya. (Ed. N.A. Yüksel). *İletişim Bilgisi* (s. 237-254). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Cantril, H. (1938). Propaganda analysis. *The English Journal*, 27 (3).
- Chapaux-Morelli, P. ve Couderc, P. (2017). *İkili ilişkilerde duygusal manipülasyon/narsist bir partnerle yüzleşmek*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Carafano, J. ve Weitz, R. (2008). *Combating the enemies online: State sponsored and terrorist use of internet*. Erişim tarihi: 09/12/2022, <https://www.heritage.org/defense/report/combating-enemiesonline-state-sponsored-and-terrorist-use-the-internet>.
- Conway, M. (2005). Terrorism use and the internet fighting back, *Cybersafety: Safety and Security in a Networked World: Balancing Cyber Rights and Responsibilities*, 8 – 10 Eylül 2005.
- Çakır Berzah, M. (2010). Medya – terör – propaganda: Türk basınında terör örgütü PKK'nın tasarımı. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, 10, 69-208.
- Çeliksoy, E. ve Ouma, S. (2019). Terrorist use of internet. *Bilişim Hukuku Dergisi*, (2), 243-267.
- Çeşme, A. (2011). *Psikolojik harekât ve PKK*. İstanbul: IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık.
- Çeşme, A. (2005). *Kansız mücadelenin kanlı yüzü psikolojik hareket ve PKK*. IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık.
- Demir, S. (2018). *PKK'nın iletişim stratejisi*, SETA, Ankara.
- Demirkıran, S. (2001). *PKK, olaylar, belgeler, hatıralar*. İzmir: Kipa Yayınları.
- EFSAS, (2020). *Social media strategies and online narratives of terrorist organizations; case studies of Al – Qaeda, ISIS, Taliban and Lashkar -e- Taiba*, Erişim tarihi: 21/12/2022, <https://www.efsas.org/PDF-EFSAS-Social%20Media%20Strategies%20and%20Online%20Narratives%20of%20Terrorist%20Organizations-Al-Qaeda-ISIS-Taliban-Lashkar-e-Taiba.pdf>
- Ekizer, M. (2014). *Terör Örgütlerinin propaganda ve yandaş kazanma faaliyetlerinde sosyal medyanın rolü: PKK terör örgütünün incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu, Ankara.
- Fallis, D. (2015). What is Disenformation?. *Library Trends*, 63, 3, s. 401-426.

- FATF. (2004). *The financial action task force annual report 2003-2004*, Erişim tarihi: 09/12/2022, <http://www.fatfgafi.org/documents/documents/fatfannualreport2003-2004>.
- Fendoğlu, H.T. (2017). Terör ve medya, Erişim tarihi: 17/11/2022, <https://goo.gl/Pvf7Xn>.
- Geçikli, F. (1999). Geçmişten günümüze propaganda kavramı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 9, 265-276.
- Geray, H. (2001). *İletişim ve teknoloji uluslararası birikim düzeyinde yeni medya politikaları*. Ütopya Yayınları.
- Hurriyet Daily News. (2012). *AKP warns on PKK activities on internet*, *Hurriyet Daily News*, Erişim tarihi: 25/12/2022, <https://www.hurriyetdailynews.com/akp-warns-on-pkk-activities-on-internet-37572>
- Ismayil, E. ve Ismayil, E.K. (2022). *Media and terrorism in the 21st Century*. IGI Global.
- Işık, M. (2009). *Terör örgütlerinin bir propaganda aracı olarak interneti kullanması: örnek olay PKK terör örgütü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- İnanç, Ü. ve Polat, C. (1999). *Apo, PKK ve saklanan gerçekler*. Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği.
- Janssen, C. (2017). *What does communication media mean? Techopedia*. Erişim tarihi: 08.12.2022, <https://www.techopedia.com/definition/14462/communication-media>
- Jowett, G.S. ve O'Donnal, V. (2012). *Propaganda and persuasion*. USA: Sage Publications.
- Karaarslan, A. (2014). İfade Özgürlüğü Bağlamında Terör Propagandasının Yasaklanması Sorunu. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 4, s. 311-349.
- Karakaş, C. (2017). DAESŞ propagandasında yeni medya kullanımı. *Marmara İletişim Dergisi*, 28. 33-46.
- Kartal, A.B. (2018). Uluslararası terörizmin değişen yapısı ve terör örgütlerinin sosyal medyayı kullanması: Suriye'de DAESŞ ve YPG örneği. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 14 (27), 39-77.
- Kayaballı, İ. ve Arslanoğlu, C. (1983). *Propagandanın Sosyo-Psikolojik Temelleri*. Ogun Kardeşler Matbaacılık.

- Kürkçü, S. ve Erendor, M. (2022). İnternet ve sosyal medyada terör eylemleri: PKK örneği. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 367-396.
- Nacos, B.L. (2002). *Mass Mediated Terrorism*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Nacos, B.L. (2007). *Mass Mediated Terrorism: The Central Role of The Media in Terrorism and Counter Terrorism*. Maryland: Rowman & Littlefield.
- Oçak, Z. (2022). Terörizm amaçlı yeni medya kullanımı, stratejisi ve taktikleri: Alternatif, radikal ve taktiksel medya pratikleri. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1), 34-55.
- Oxford Dictinary, (2022).
- Öğün, M.N. (2010), *Profile of PKK as a terrorist organization: Social network analysis of its websites*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, Ankara.
- Özcan, N.A. (2002). *Bir terör örgütü olarak PKK; ideolojisi, yöntemi, yükselişi ve çöküşü*. Dünyada ve Türkiye’de terör, 107-118.
- Piazza, J.A. (2020). Fake news: The effects of social media disinformation on domestic terrorism. *Tandfonline*, 15 (1), 55-77.
- Polat, H. (2018). Geleneksel medyada temsil sorunu: Alternatif bir mecra olarak yeni medya. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 38 (38), 45-60.
- Schmid, A. (1993). *The response problem as a definition problem. Western responses to terrorism*. Routledge.
- Seib, P. (2008). The Al Qaeda Media Machine. *Military Review*, 74-80.
- Seib, P. ve Janbek, D. M. (2011). *Global Terrorism and New Media – The Post Al Qaeda Generation*. Routledge.
- Soydan, E. ve Alpaslan, N. (2014). Medyanın doğal afetlerdeki işlevi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 53-64.
- Stahl, B. (2006). On the difference or equality of information, misinformation, and disinformation: A critical research perspective. *Informing Science Journal*, 9, 83-96.
- Sullivan, R. (2014). Live-tweeting terror: a rhetorical analysis of @HSMPress_Twitter updates during the 2013 Nairobi hostage crisis. *Critical Studies on Terrorism*, 7 (3), 422-433.

- Şahin, M. ve Şahin, G. (2016). Geleneksel medyanın yeni rakibi: Yeni medya ve canlı yayınlar. *Yeni Medya*, (1), 50-63.
- Şehirli, A. (2000). *Türkiye’de bölücü terör hareketleri ve devletin aldığı tedbirler*. İstanbul.
- Taşdemir, E. (2017). Sosyal Medyada Terör Örgütü Propagandası: DEAŞ Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2 (5), 726-752.
- TDK Güncel Türkçe Sözlük, 2022.
- Toptay, Y. (2019). *Sosyal medyada dezenformasyon, manipülasyon ve propaganda etkisi: Zeytindalı Harekatı örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Tellan, T. (2020). Yeni medya, dijital medya, sosyal medya. *Sosyal Bilimler Alanında Akademik Çalışmalar Cilt 2*. Gece Kitaplığı Yayınevi
- Thompson, M. (2014). *Peter Kassig’s powerful silence before ISIS beheaded him*. *Time*, Erişim tarihi: 17 Kasım 2023, <https://time.com/3589350/peter-kassigs-powerful-silence-before-isis-beheaded-him/>
- Tokgöz, O. (2015). *İletişim kuramlarına anlam vermek*. İmge Yayınları
- Tulga, A.Y. (2020). The role of mass media in terrorism and its effect on individuals. *İnsan ve İnsan*, 7, 47-64.
- Uğura, A. (2002). *Kültür kıtası atlası*. Yapı Kredi Yayınları.
- Urlu, M. (2008). *21. yüzyılda PKK Terör örgütünün türkiye’de kullandığı propaganda strateji ve teknikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Urosevich, K. (2006). *Kurdistan*, Reveron ve Murer (ed.), Flashpoints in the War on Terrorism. CRC Press.
- Wainwright, R. (2018). Fighting crime and terrorism in the age of technology. *Brown Journal of World Affairs*, 24 (2), 191-203.
- Wardlaw, G. (1989). *Political Terrorism: Theory, tactics and counter-measures*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weimann, G. (2004). *How to modern terrorism uses the internet*, Special Research Report, Washington D.C., United States Institute of Peace Press.
- Weimann, G. (2006). *Terror on the internet: The new arena, the new challenges*. Washington DC: United States Institute of Peace Press.

- Weimann, G. (2006). Virtual disputes: The use of the internet for terrorist debates. *Studies in Conflict and Terrorism*, 29 (7), 623-639.
- Yerlikaya, T. (2020). *Terörün medyatikleştirilmesi: PKK örneği*. Ankara: SETA Yayınları.
- Yıldırımoğlu, A. (2019). *Terörün Dönemsellik Bağlamında Trendleri : PKK Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Zanini, M. ve Edwards, J. (2001). *The networking of terror in the information age*. RAND Corporation.